

УДК 347.9(477) «202*»:355.02

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.83.3.49>

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ВИКОНАВЧИХ ПРОВАДЖЕНЬ У ПЕРІОД ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Дьордяй В.І.,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного, інформаційного
та фінансового права юридичного факультету
ДВНЗ «Ужгородський Національний університет»
e-mail: vlad.1978.az@gmail.com*

Фенич Я.В.,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
ORCID: 0009-0004-6857-4497
e-mail: yana.fenych@uzhnu.edu.ua*

Дьордяй В.І., Фенич Я.В. Деякі особливості здійснення виконавчих проваджень у період правового режиму воєнного стану.

Повномасштабна війна в Україні стала причиною багатьох суспільно-політичних змін, у тому числі й у системі виконавчого провадження.

З початком війни робота органів державної виконавчої служби та приватних виконавців була фактично заблокована через зупинення роботи автоматизованої системи виконавчого провадження, що унеможливило фактичне здійснення виконавчих дій.

Було встановлено, що перші зміни в механізмах примусового виконання документів відбулись ще у 2014 році, коли окупація українських земель російською федерацією тільки почалась, однак з початком повномасштабного вторгнення законодавство почало змінюватись та удосконалюватись активніше. Такі зміни торкнулися і заборони відкривати виконавчі провадження на потенційно небезпечних та окупованих територіях, що, вочевидь, порушувало права стягувачів. Як було встановлено під час дослідження, подекуди такі законодавчі заборони ставали підставою для зловживань своїми повноваженнями державними чи приватними виконавцями, які відмовляли у відкритті виконавчого провадження та повертали виконавчий документ стягувачу. У цьому контексті стала корисною практика Верховного Суду, який своїми висновками підтвердив, що незалежно від реєстрації місцезнаходження боржника орган державної виконавчої служби повинен відкрити провадження та вжити заходів щодо розшуку майна боржника на всій території України або застосувати обмежувальні заходи, які примусять боржника виконати свої зобов'язання, за умови, що такий боржник потрапив у юридичне поле України. Також із проведеного дослідження вбачається, що законодавчі зміни торкнулись окремих процедурних питань та роботи приватних виконавців, однак питання стягнення аліментів залишилося пріоритетним та його фактично не торкнулися законодавчі зміни. Навіть для військовослужбовців залишається незмінним обов'язок утримувати своїх дітей.

Ключові слова: стягнення з боржників, приватні виконавці, примусове виконання рішень, повернення виконавчого документа стягувачу, утримання аліментів.

Dordyai V.I., Fenych Ya.V. Some features of performing executive proceedings during the period of the legal regime of martial state.

The full-scale war in Ukraine was the cause of many social and political changes. As the research showed, the system of executive proceedings was not an exception.

Since appropriate reactions to the realities of war were necessary, with the beginning of the war, the work of the state executive service (hereinafter referred to as the State Executive Service) and private

contractors was effectively blocked. The reason for this was the stoppage of the automated system of executive proceedings, which made it impossible to actually carry out executive actions.

Thus, it was established that changes in the mechanisms of enforcement of executive documents occurred even earlier, since the Russian Federation began to occupy our lands back in 2014, but with the beginning of a full-scale invasion, the legislation began to change and improve. Such changes also affected the ban on opening enforcement proceedings in potentially dangerous and occupied territories, which obviously violated the rights of debt collectors, and as it was established during the research, in some places such legal prohibitions became a reason for public or private enforcement officers to abuse their powers, refusing to open enforcement proceedings and returning the executive document to the debt collector without execution. In this context, the practice of the Supreme Court has become useful, which in its conclusions confirmed that regardless of the registration of the location of the debtor, the body of the state executive service must open proceedings and take measures to search for the debtor's property throughout the territory of Ukraine, or apply restrictive measures that will force the debtor to fulfill his obligations, provided that such a debtor has entered the legal field of Ukraine. Also, from the conducted research, it can be seen that the legislative changes affected certain procedural issues and the work of private executors, however, the issue of alimony collection remained a priority and was not actually affected by the legislative changes. Even for military personnel, the duty to support their children remains a priority.

Key words: collection from debtors, private executors, enforcement of decisions, return of executive document to the collector, maintenance of alimony.

Постановка проблеми. Особливості вчинення виконавчих дій завжди мали певні прогалини, які ставали причиною порушення законних прав стягувачів, які не могли отримати належні їм блага відповідно до виконавчого документа. З початком війни ця проблематика загострилася та подекуди стала підставою для зловживання державними та приватними виконавцями своїми повноваженнями. Тож тема виконавчого провадження не перестає бути актуальною, а в контексті воєнних реалій потребує додаткового вивчення.

Стан опрацювання цієї проблематики. Питання вчинення виконавчих дій в умовах воєнного стану є досить обговорюваним у наукових колах. Так, означеній проблематиці приділили свою увагу Н.Б. Новицька, А.М. Новицький та Д.В. Приймаченко [1], визначивши особливості примусового виконання судових рішень в Україні у період воєнного стану. А.О. Лимонько та Р.О. Дегтяр [2] дослідили процедуру стягнення аліментів у такий особливий період, підкресливши, що за рішенням суду можливе тимчасове зменшення розміру аліментів або навіть звільнення від їх сплати, якщо один із батьків бере участь у бойових діях. Зміни в роботі приватних виконавців в умовах війни дослідили В.О. Підгородецький та С.В. Дяченко, акцентувавши на неможливості вчинення виконавчих дій на користь фізичних або юридичних осіб з країни-агресора [3]. У дослідженні Г.В. Луцької [4] з'ясовано процесуальні проблеми здійснення окремих виконавчих дій на тимчасово окупованій території та обґрунтовано можливі шляхи забезпечення виконання судових рішень на цих територіях. Також учена проаналізувала виконавчі дії, які фактично неможливо вчинити щодо боржника на тимчасово окупованій території, зокрема неможливість забезпечити розшук боржника та його майна.

Мета статті – встановити особливості вчинення виконавчих дій в особливих воєнних умовах, зокрема дослідити проблематику виконавчих проваджень з урахуванням перебування майна боржників на окупованих територіях і територіях, де ведуться бойові дії.

Виклад основного матеріалу. З початком збройної агресії росії проти України більшість суспільно-політичних процесів в Україні зазнали змін, адже вони потребували адаптації до критичних викликів. Ключове місце в цьому сенсі займав захист національних інтересів засобами ізоляції від будь-яких взаємовідносин з країною-агресором. Тому з початком війни вчинення виконавчих дій на користь російської федерації стало неможливим, також виконавчі дії припинили вчиняти на користь юридичних та фізичних осіб, що зареєстровані в країні-агресорці, а також підприємств, котрі афілійовані з російським капіталом. Виключенням стали громадяни російської федерації, які законно проживають на території України. Також обмеження не зачепили юридичних осіб, що пов'язані з громадянами рф, які на законних підставах проживають на території нашої держави. Такі дії знизили ймовірність легалізації на території України активів ворожої держави [3].

З початком повномасштабного вторгнення більшість процесів, зокрема і державних, були імпульсивними, шок та нерозуміння алгоритму дій окремих інституцій зумовлювали блокування їх роботи. З кінця лютого 2022 року в Україні разом із більшістю державних реєстрів було зупинено роботу автоматизованої системи виконавчого провадження (далі – АСВП). Так, ДП «Національні інформаційні системи», яке розробляло та займалось адмініструванням мережевих державних реєстрів, тимчасово заблокувало доступ до АСВП та Єдиного реєстру боржників. Такі дії були вчинені з метою недопущення і попередження ймовірних несанкціонованих вторгнень у систему та неправомірного використання даних, які в ній містяться. Така зупинка роботи реєстрів фактично припинила роботу державних та приватних виконавців, оскільки без доступу до вказаних реєстрів неможливе було вчинення виконавчих дій, що порушувало права фізичних та юридичних осіб у питаннях примусового виконання судових рішень та інших виконавчих документів [5].

Ситуація почала вирівнюватись у квітні 2022 року. Зокрема, Міністерством Юстиції України було прийнято Наказ № 1310/5 «Деякі питання доступу до автоматизованої системи виконавчого провадження та Єдиного реєстру приватних виконавців України в період воєнного стану». Цей нормативний акт дав підстави для ДП «Національні інформаційні системи» відновити доступ виконавців до АСВП, при цьому таке підключення мало свої особливості на період воєнного стану. Тепер доступ до системи як для приватних, так і для державних виконавців міг відновитися адміністратором АСВП у встановленому Наказом № 1310/5 порядку. При цьому відновлення доступу для виконавців, які здійснювали свою діяльність у зоні бойових дій та зоні тимчасової окупації, відбувалося за умови припинення активних бойових дій та фактичного доступу до територій, які раніше були окуповані [6].

Тож із квітня 2022 року відновилася робота з примусового виконання виконавчих документів тих виконавців, які працювали на підконтрольних українській владі територіях і там, де не відбувалися активні бойові дії.

Однак проблема виконання судових рішень на окупованих територіях не виникла з початком повномасштабного вторгнення, адже окупація наших територій почалася ще у 2014 році. З того часу реальне виконання рішень забезпечити було неможливо, оскільки Україна не має з державою-агресором дипломатичних зав'язків, на підставі яких могли бути відновлені права стягувачів способом вчинення виконавчих дій на територіях, де ворог узурпував свою владу [4].

З початком повномасштабного вторгнення ситуація ускладнилася, виконання судових рішень на окремих територіях унеможлиблювалося не лише через юридичні складники, а й через потенційну небезпеку для виконавців. Тож 15.03.2022 р. Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про внесення зміни до розділу XIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про виконавче провадження». Абзацом 5 пункту 10-2 зазначеного розділу було визначено заборону на відкриття виконавчих проваджень та вчинення виконавчих дій на окупованих, оточених, заблокованих територіях або територіях, де ведуться бойові дії [7]. Перелік таких територій на початок воєнних дій визначався наказом Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 25.04.2022 р. № 75 [8]. З грудня 2022 року цей наказ втратив чинність на підставі нового Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії, або тимчасово окупованих російською федерацією, що затверджений наказом згаданого міністерства 22.12.2022 р. за № 309 (далі – Перелік 309, або Наказ 309) [9].

Отже, відкривати виконавчі провадження на територіях, які визначені у вказаних переліках, заборонено. Однак не слід ототожнювати місце вчинення виконавчих дій з місцем реєстрації або місцем перебування юридичної особи.

Так, стаття 24 Закону України «Про виконавче провадження» вказує на те, що виконавчі дії можуть вчинятися уповноваженими особами за місцем проживання або перебування боржника. Також під час вибору органу ДВС стягувач може враховувати місце роботи боржника або місцеперебування його майна. При цьому норма надає стягувачу право вибрати орган для відкриття виконавчого провадження, якщо, до прикладу, місцеперебування майна боржника та його реєстрація знаходяться за різними адресами [10]. Однак саме ця норма в умовах воєнних законодавчих змін дала підстави державним виконавцям зловживати в разі відкриття виконавчих проваджень, якщо боржник зареєстрований на території, віднесеній до Переліку 75 або 309, оскільки законодавчі зміни на початку війни визначили заборону відкривати виконавчі провадження на вказаних територіях.

Водночас аналіз судової практики вказує на те, що суди шукають можливість заповнити зазначені прогалини та засобами узагальнення правових норм намагаються відновлювати через свої

рішення порушені права стягувачів. Так, Верховний суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду у справі № 910/13508/15 висноував, що місцезнаходження майна у вигляді грошових коштів є місцезнаходження банку, в якому боржник має рахунок [11]. Відповідно, навіть за умови, що боржник перебуває на територіях, де органи ДВС не можуть проводити виконавчі дії, в державного чи приватного виконавця залишається обов'язок відкрити виконавче провадження та перевірити наявність іншого майна боржника на підконтрольній владі України території.

Також у справі № 905/2368/15 [12] юридична особа звернулася до суду за відновленням порушеного права, оскільки орган ДВС повернув стягувачу виконавчий документ без виконання, посилаючись на п. 9 ч. 4 ст. 4 Закону України «Про виконавче провадження» [10], вважаючи, що такий виконавчий документ не підлягає виконанню. При цьому державний виконавець посилався на введення в державі правового режиму воєнного стану та на згаданий вище розділ XIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про виконавче провадження» [7], відповідно до якого забороняється відкриття виконавчих проваджень та вжиття заходів примусового виконання рішень на території територіальних громад, що розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій або перебувають у тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні). Однак суд виходив із того, що виконавчий документ було подано до органу ДВС, який територіально знаходився у м. Києві, та вказав, що орган виконавчої служби повинен був відкрити виконавче провадження та вжити всі можливі заходи щодо розшуку майна боржника, зокрема, перевірити всі реєстри, зробити запити до відповідних органів, оскільки юридична особа може бути зареєстрована на території, яка окупована країною-агресором, а її майно та кошти можуть знаходитись на підконтрольній Україні території. І ці обставини державний виконавець може встановити лише за умови відкриття виконавчого провадження та вчинення виконавчих дій відповідно до вимог Закону України «Про виконавче провадження» [12].

Зі змісту зазначеної практики Верховного суду вбачається, що вчинення виконавчих дій можливе, навіть якщо боржник знаходиться в зоні бойових дій або на окупованих чи заблокованих територіях, однак важливим у цьому контексті є наявність правових підстав звернення до органу виконавчої служби, який не відноситься до територій, що визначені Переліком № 309.

У питаннях виконавчого провадження особливе місце завжди займало стягнення аліментів, адже захист прав та інтересів дітей неодмінно повинен залишатися у фокусі уваги держави. Однак аналіз наукової літератури та нормативно-правових актів показав, що в питанні стягнення аліментів кардинально нічого не змінилося.

Навіть така особлива соціальна група, як військовослужбовці, які нині мають особливу пошану суспільства та певні пільги, зобов'язані утримувати своїх дітей, на цьому акцентовано увагу й у Постанові КМУ від 16 лютого 2022 року № 122 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 26 лютого 1993 р. № 146», відповідно до якої встановлено, що з усіх видів грошового забезпечення військовослужбовців ЗСУ та інших військових формувань відбувається утримання аліментів, виключення становлять суми грошового забезпечення, котрі не мають постійного характеру. Тож військовослужбовці так само повинні турбуватись про добробут своїх дітей [13].

Однак є певні обставини, які в умовах воєнного стану можуть впливати на розмір аліментів та їх фактичне стягнення, але можливість урахування таких обставин розглядається виключно судом. Зокрема, в особливий період можуть установлюватися певні обмеження на розмір стягнення, якщо боржник доведе своє скрутне становище. Також за рішенням суду можливе застосування тимчасових заходів у вигляді зменшення розміру аліментів або тимчасового звільнення від їх сплати за умови, якщо один із батьків бере безпосередню участь у бойових діях, при цьому кожна окрема ситуація розглядається судом індивідуально. Також за рішенням суду та в рамках виконавчого провадження може бути змінений розподіл відповідальності за дітей, якщо один із батьків виконує держаний обов'язок із захисту країни [2].

Під час війни не зазнали змін і санкції за несплату аліментів, що передбачені ст. 196 Сімейного кодексу України, відповідно до якої встановлюється відповідальність щодо аліментів, зокрема стягнення пені в 1% суми несплачених аліментів за кожен день прострочення [14]. Також чинне законодавство України передбачає адміністративну та кримінальну відповідальність за невиконання свого батьківського обов'язку з утримання дітей.

Події воєнного часу також вплинули й на роботу приватних виконавців. Так, було внесено зміни до Законів України «Про виконавче провадження» та «Про органи та осіб, які здійснюють

примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» [3]. Завданням вказаних змін було, зокрема, врегулювання роботи приватних виконавців, окремі тези змін можемо розглянути в таблиці 1.

Таблиця 1

Законодавчі зміни в роботі приватних виконавців в умовах правового режиму воєнного стану

Особливості діяльності приватних виконавців в умовах воєнного стану	Розширення можливостей з передачі матеріалів виконавчих проваджень, які знаходяться в провадженні приватних виконавців, до інших виконавчих округів та інших приватних виконавців
	Спрощений порядок зупинення діяльності приватного виконавця за його заявою
	Змінено механізм зупинення діяльності приватного виконавця, який відсутній протягом 10 днів
	Передбачено порядок здійснення контролю в разі тимчасової відсутності приватних виконавців
	Встановлено можливість заміщення приватними виконавцями з інших виконавчих округів
	Спрощено процедуру скасування постанов приватного виконавця

Джерело: розробка автора на основі: [3; 15].

Також діяльність приватних виконавців у період воєнного стану зазнала змін і в контексті Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності приватних виконавців та примусового виконання судових рішень, рішень інших органів (посадових осіб) у період дії воєнного стану». Так, згідно із зазначеним законом:

- зупиняються строки дисциплінарного провадження та притягнення його до відповідальності. Така зупинка строків задекларована на період воєнного стану;
- у разі відсутності у приватного виконавця можливості, зокрема і технічної, внести відомості до Єдиного реєстру приватних виконавців України їх вносить Міністерство юстиції України у встановленому порядку;
- припиняються перевірки роботи приватних виконавців. Поновлення перевірок відбувається після припинення правового режиму воєнного стану.
- зупиняється діяльність приватного виконавця в разі грубого порушення законодавства, яке регулює питання виконавчого провадження [1].

Зазначені вище законодавчі зміни мають на меті захистити національні інтереси, діють лише на період воєнного стану та автоматично будуть скасовані після його завершення. Різними законодавчими змінами держава формує стратегію забезпечення національної безпеки [16], тож розуміємо, що у зв'язку з воєнними подіями виникли суспільні відносини, які раніше не регулювались нормами права, і вперше виникла необхідність в їх регулюванні та відповідній нормотворчості в лютому 2022 року [17], не оминули такі зміни й виконавче провадження в Україні.

Висновки. Проведене дослідження підтверджує, що система виконавчого провадження в умовах правового режиму воєнного стану зазнала законодавчих змін. Водночас недосконалість таких змін породжує судову практику, яка акцентує на механізмах та можливостях, які не завжди хочуть бачити виконавці судових рішень. Однак у цьому сенсі доречними були б законодавчі зміни, за яких стягувач міг би вибрати орган ДВС або приватного виконавця незалежно від місця знаходження боржника або його майна, що зменшило би випадки відмов у відкритті виконавчих проваджень, коли боржник або його майно зареєстровані на потенційно небезпечній або окупованій території. Тож подальші наукові дослідження будуть актуальними, зокрема і у вивченні питання визначення дієвих механізмів щодо розшуку майна боржника, котрий зареєстрований на територіях, перелік яких визначений Наказом № 309.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Новицька Н.Б., Новицький А.М., Приймаченко Д.В. Особливості примусового виконання судових рішень в період воєнного стану в Україні. *Правова позиція*. 2022. № 4(37), С. 120–124. URL: <http://surl.li/upwlf> (дата звернення: 17.06.2024).

2. Лимонько А.О., Дегтяр Р.О. Актуальні питання стягнення аліментів у період воєнного стану. *Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах війни та післявоєнний період*: матеріали наукового семінару (23 червня 2022 р.) / упоряд. Д.Є. Забзалюк, М.В. Ковалів, М.Т. Гаврильців, Н.Я. Лепіш. Львів: ЛьвДУВС, 2023. С. 120–122. URL: <http://surl.li/urwkh> (дата звернення: 17.06.2024).
3. Підгородецький В.О. Дяченко С.В. Правове регулювання діяльності приватних виконавців в Україні в умовах воєнного стану. *Актуальні питання юриспруденції: виклики сучасності*: Матер. II наук.-практ. конф., (м. Чернівці, 10-11 трав. 2024р. Одеса: Видавництво «Молодий вчений», 2024. С. 34–38. URL: <http://surl.li/urwjw> (дата звернення: 17.06.2024).
4. Луцька Г.В. Проблеми вчинення виконавчих дій на тимчасово окупованій території. *Юридична наука*. 2019. № 10(100). С. 99–107. URL: <https://journal-nam.com.ua/index.php/journal/issue/view/12/10-100-pdf> (дата звернення: 18.06.2024).
5. Мірошніченко І. Особливості виконавчого провадження під час воєнного стану. Ліга Закон: вебсайт. URL: <http://surl.li/urpyg> (дата звернення: 17.06.2024).
6. Деякі питання доступу до автоматизованої системи виконавчого провадження та Єдиного реєстру приватних виконавців України у період воєнного стану: Наказ Міністерства юстиції України від 04.04.2022 р. № 1310/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0381-22#Text> (дата звернення: 17.06.2024).
7. Про внесення зміни до розділу XIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про виконавче провадження»: Закон України 15.03.2022 р. № 2129-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2129-20#Text> (дата звернення: 17.06.2024).
8. Про затвердження Переліку територіальних громад, які розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні) станом на 10 грудня 2022 року: Наказ Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 25.04.2022 р. № 75. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0453-22#Text> (дата звернення: 18.06.2024).
9. Про затвердження Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією: Наказ Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 22.12.2022 № 309. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1668-22#n7> (дата звернення: 18.06.2024).
10. Про виконавче провадження : Закон України від 02.06.2016 р. № 404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text> (дата звернення: 17.06.2024).
11. Постанова Верховного суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 01.08.2019 р. № 910/13508/15. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83429230> (дата звернення: 18.06.2024).
12. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду: від 23.03.2023 р. № 905/2368/15. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109854343> (дата звернення: 17.06.2024).
13. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 26 лютого 1993 р. № 146: Постанова Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2022 р. № 122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/122-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 17.06.2024).
14. Сімейний кодекс України: закон України від 10.01.2002 р. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>. (дата звернення: 17.06.2024).
15. Виконавче провадження в умовах воєнного стану: нові виклики і системні проблеми; порядок і організація примусового виконання рішень судів та інших органів у період воєнного стану; зупинення виконавчих дій; оскарження рішень, дій, бездіяльності виконавців; зміни і новели законодавства, судова практика. / Укл.: Копотун І.М., Коропатнік І.М., Микитюк М.А., Павлюк О.О., Пасіка С.П., Петков С.В. Київ. ВД «Професіонал», 2023. С. 7-8. URL: <http://surl.li/urwil> (дата звернення: 17.06.2024).
16. Рогач О.Я., Белов Д.М. Зміна сучасної парадигми українського права в умовах військової агресії з боку РФ. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право*. 2022. Вип. 70. С. 136–140. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.70.19> (дата звернення: 18.06.2024).
17. Панасюк В.М., Бальцій Ю.Ю., Синицин П.М. Нормотворчість органів виконавчої влади: проблеми теорії та практики. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право*. Ужгород, 2023. Вип. 80. Ч. 2. С. 354–359. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.80.2.57> (дата звернення: 18.06.2024).